

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ
О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО

КАФЕДРА
ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ ТА
МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Історія Стародавнього Сходу

Освітній ступінь
Галузь знань
Спеціальність
Освітньо-професійна програма
Кількість кредитів
Рік підготовки, семестр
Компонент освітньо-професійної програми

Дні занять
Мова викладання
Консультації

Викладач

Контакти

бакалавр
03 Гуманітарні науки
032 Історія та археологія
Історія та археологія
4
1 рік, I семестр
Обов'язкові навчальні дисципліни, які визначені
навчальним планом
згідно з розкладом
українська
щовівторка 13.00–14.20 (304 кабінет, з
можливістю дистанційної роботи на платформах
ZOOM та Google-class).
кандидат історичних наук, доцент
Доманова Ганна Сергіївна
E-mail: an_and_g@ukr.net

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

В історії людства на певних етапах окремі народи ставали носіями суспільного прогресу. Сприятливі природні умови субтропічної зони Близького Сходу стали причиною того, що саме в долинах річок Євфрату, Тигру та Нілу сформувалися ранні цивілізації та їх перші держави. Згодом вони виникли у долинах річок Інду і Гангу в Індії, Хуанхе і Янцзи в Китаї, а також на теренах Малої Азії, Східного Середземномор'я та Іранського нагір'я. Перші в історії людства соціально стратифіковані суспільства та держави утворилися в регіоні, який в історіографії традиційно називається Стародавнім Сходом. Вивчення дисципліни «Історія Стародавнього Сходу» сприяє процесу формування історичного світогляду щодо загальнокультурного, соціально-економічного розвитку людства.

Предметом вивчення є процес антропогенезу, соціально-економічне, культурне життя давньосхідних суспільств, політичні системи найдавніших цивілізацій, які існували в долинах річок Євфрату, Тигру, Інду, Гангу, Хуанхе, Янцзи, а також на теренах Малої Азії, Східного Середземномор'я та Іранського нагір'я.

Програма навчальної дисципліни складається з трьох змістових модулів:

1. Вступ до курсу. Первісна доба.
2. Країни Близького Сходу (IV–I тис. до н.е.).

3. Країни Південної Азії та Далекого Сходу.

Мета дисципліни «Історія Стародавнього Сходу» полягає у формуванні у здобувачів освіти компетентностей, пов'язаних із розумінням особливостей процесу антропогенезу, економічного, соціального, політичного і культурного розвитку давньосхідних суспільств, як складових розвитку світової цивілізації, а також типології їх держав.

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Шифр згідно ОПП	Компетентності
ЗК 3.	Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
ЗК 4.	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК 6.	Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК 8.	Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
ЗК 9.	Здатність бути критичним і самокритичним.
СК 1.	Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.
СК 2.	Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.
СК 4.	Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.
СК 5.	Здатність відшуковувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).
СК 8.	Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.
СК 9.	Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.
СК 10.	Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.
СК 13.	Здатність визначати причинно-наслідкові зв'язки розвитку людської цивілізації, основні етапи її становлення.
СК 14.	Здатність визначати загальні закономірності та особливості історичного розвитку країн світу, визначати місце історії України у контексті світової історії.
Програмні результати навчання	
ПРН 1.	Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.
ПРН 2.	Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.
ПРН 3.	Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.
ПРН 4.	Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.
ПРН 5.	Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.
ПРН 6.	Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.
ПРН 7.	Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах.
ПРН 8.	Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері історії,

	презентувати результати досліджень, аргументувати висновки детальні знання про певний історичний період або проблему.
ПРН 11.	Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.
ПРН 13.	Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.
ПРН 15.	Застосовувати набуті спеціальні компетентності на широкому громадсько-політичному та суспільному рівнях, аргументувати важливість соціальних функцій історика в сучасному суспільстві.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

№	Назва теми	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Модуль I. Вступ до курсу. Первісна доба				
1	Вступ до курсу «Історія Стародавнього Сходу». Утворення людського суспільства	2	-	2
2	Первісний антропогенез, соціогенез. Духовна культура.	2	2	6
3	Розклад первісного суспільства. Зародження цивілізації.	2		4
Модуль II. Країни Близького Сходу (IV – I тис. до н.е.)				
3	Процес державотворення на Стародавньому Сході	2	-	2
4	Месопотамія: Шумерська цивілізація, Вавілонія та Ассирія у II тис. до н.е.	2	4	4
5.	Країни Месопотамії у I тис. до н.е.	2		4
6.	Культура Месопотамії		2	8
7.	Держави Месопотамської периферії у I тис. до н.е.(Урарту Фрігія, Лідія)			6
8.	Давній Єгипет (IV–II тис. до н.е.)	2	2	4
9.	Пізнє царство в Єгипті. Культура Стародавнього Єгипту	2		4
10.	Мала Азія в давнину.	2	2	4
11.	Країни Східного Середземномор'я.	2		4
12.	Іран і Середня Азія в давнину	2	2	4
Модуль III. Країни Південної Азії та Далекého Сходу.				
13.	Південна Азія у давнину	2	6	6
14.	Стародавній Китай	4	2	2
15.	Стародавня Японія			6
Разом за курс - 120 год		28	22	70

Тематика практичних занять¹

Модуль I

Тема 1. Духовна культура первісного суспільства. (2 год.)

План

1. Поява релігійних вірувань.
2. Зародження та еволюція мистецтва. (Наскельний живопис розглянути на прикладі печер Ласко та Альтаміра).
3. Виховання у первісному суспільстві.

Модуль II

Тема 2. Історія археологічних досліджень Месопотамії. (2 год.)

План

1. Відкриття у Північній Месопотамії.
 - а) Поль Еміль Ботта.
 - б) Остін Генрі Лейярд.
2. Дослідження Центральної та Південної Месопотамії.
 - а) Роберт Кольдевей.
 - б) Леонард Вуллі.

Тема 3. Староавілонське суспільство за законами Хаммурапі. (2 год.)

План

1. Закони Хаммурапі як історичне джерело.
2. Економічні відносини у Вавілонії.
 - а) сільське господарство;
 - б) ремесло;
 - в) торгівля та лихварство.
3. Соціальні відносини.
 - а) суспільні класи та стани;
 - б) рабство;
 - в) професійні групи населення;
 - г) сім'я.

Тема 4. Культура народів Стародавньої Месопотамії. (2 год.)

План

1. Релігійні уявлення народів Месопотамії. Роль жрецтва.
2. Освіта в Месопотамії (школи, архіви, бібліотеки).
3. Література. «Епос про Гільгамеша» та «Енума Еліш» («Коли вгорі»).

Тема 5. Єгипет в епоху Нового царства (2 год.)

План

1. Зовнішня політика Єгипту в епоху XVIII династії.
2. Релігійно-політична реформа Ехнатона.
3. Взаємини Єгипту з країнами Передньої та Малої Азії у XIII – XII ст. до н.е.

Тема 6. Соціально-економічний лад Хеттської держави за Новохеттськими законами. (2 год.)

План

1. Новохеттські закони як історичне джерело.
2. Економічний лад хеттів.
3. Соціальні та сімейні відносини.
4. Особливості системи судочинства.

Тема 7. Перська держава за перших Ахеменідів. (2 год.)

План

1. Виникнення держави Ахеменідів.
2. Прихід до влади Дарія I.
3. Реформи Дарія I та управління державою.
4. Зовнішня політика Дарія I.

¹ Методичні рекомендації та список літератури до кожного заняття див.: Доманова Г. С. Історія Стародавнього Сходу : Методичні рекомендації. Чернігів: НУ «ЧК», 2020. 74 с.

Модуль III

Тема 8. Соціально-економічний лад стародавньої Індії за «Законами Ману». (2 год.)

План

1. «Закони Ману» як історичне джерело.
2. Економічні відносини.
3. Суспільний лад.
4. «Закони Ману» про сімейні відносини.

Тема 9. Виникнення і поширення буддизму. (4 год.)

План

1. Джерела з історії раннього буддизму.
2. Умови виникнення буддизму. Життя Будди.
3. Основні принципи буддійського віровчення.
4. Поширення буддизму в державі Маур'їв та за її межами.
5. Причини поступового занепаду буддизму в Індії та його поширення в інших країнах Сходу у перші століття н.е.

Тема 10. Соціально-економічна і політична криза в Китаї (I ст. до н.е. – II ст. н.е). Селянські повстання. (2 год.)

План

1. Реформи імператора Ван Мана.
2. Повстання «червонобрових».
3. Повстання «жовтих пов'язок».

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Алексеев В. П., Першиц А. И. История первобытного общества. Учебник для студентов вузов. Изд. 6 е. М. : АСТ, Астрель. 2007. 350 с. URL : <http://194.44.152.155/elib/local/r18.pdf>
2. Захарова О. О. Практикум з історії Стародавнього Сходу. Чернігів : Видавець Лозовий В. М., 2011. 248 с.
3. Історія стародавнього світу : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. істор. спец. Т. 1 / С. О. Голованов // Всесвітня історія: в 5 т. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 472 с.
4. Крижанівський О. Історія Стародавнього Сходу. Київ : Либідь, 2002, 2009. 592 с. URL : <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-105.html>
5. История древнего мира: В 3 кн. / Под ред. И. Дьяконова, В. Нероновой, И. Свенцицкой. 3-е изд. М., 1989. URL : <http://historic.ru/books/item/f00/s00/z0000001/index.shtml>
6. История Древнего Востока : учебник для вузов / под ред В. И. Кузищина. Изд. 3-е, перераб. и доп. Москва : Высшая школа, 2003. 462 с. URL : http://yanko.lib.ru/ann/hist_anc_east-kuz-a.htm
7. Станко В.М., Гладких М. І., Сегеда С. П. Історія первісного суспільства. К. : Либідь, 1999. 239 с.
8. Скирда В. В., Шрамко Б. А. Історія первісного суспільства : підручник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 172 с.
9. Шама О. І. Хрестоматія з історії Стародавнього Сходу : посібник для студентів історичного факультету. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2014.

Допоміжна література

1. Всемирная история: Век железа. Древнейшие цивилизации Востока. Минск, 2000. 760 с.
2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навчальний посібник. 7-ме вид. Київ, 2012. 768 с.
3. Геродот Історія в дев'яти книгах / Геродот; пер. с греч. и комм. Г. А. Стратановского ; вступ. ст. И. Е. Сурикова, Москва, 2004. 640 с.
4. Егер О. Всемирная история: в 4 т. Т.1. Древний мир / О. Егер. 3-е изд., испр. и доп., Минск, 2001, 664 с.
5. История Востока : в 6-ти т. Т.1. Восток в древности. Москва, 1997. 688 с.
6. История Древнего мира. Древний Восток. Египет, Шумер, Вавилон, Западная Азия. Минск, 1999. 832 с.
7. Левчук Л. Т., Гриценко В. С., Єфименко В. В. Історія світової культури : навч. посіб. Київ, 2010. 400 с.

8. Самые знаменитые страны Древнего мира : иллюстрированная энциклопедия / сост. А.И. Панталева; ред. М. А. Шахов. Москва, 2011. 104 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

«Всемирная история» URL : <http://historic.ru/>

«Древний Египет» URL : <http://ru-egypt.com/>

«Древний Египет. История, археологические находки и другое о древнейшей цивилизации нашей планеты» URL : <http://egipet.uz/>

«Военная энциклопедия» URL : <http://voenn.claw.ru>

«Египтологический Изборник» URL: <http://www.egyptology.ru/>

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями головних засад соціально-політичного, економічного розвитку давньосхідних цивілізацій;
- вносити пропозиції щодо форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- виконувати завдання самостійної роботи (підготовка до колоквіуму, написання рефератів, робота з картами);
- набрати під час вивчення навчальної дисципліни мінімум 35 балів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 https://drive.google.com/file/d/1TggRAFO49g08VcMd_XsZHGyYNpm5LPs/view

У процесі навчання забороняються плагіат (написання рефератів), фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

Розподіл балів

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на практичному занятті	11	4	до 44
Самостійна робота:			
Колоквіум	1	10	до 10
Робота з історичною та контурною картами	1	6	до 6
Тести (платформа Online Test Pad) (можлива заміна на реферування, написання есе)	3	5	до 15
Підсумковий контроль (екзамен)	1	25	до 25
Усього:			до 100

Здобувачі освіти також можуть отримати додаткові бали за: виконання рефератів, есе дослідницького характеру, наукових тез або статей за темою курсу, участь в університетській, всеукраїнській олімпіаді з історії, науково-практичній конференції.